

Η ΘΕΣΙΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΙΣΤΙΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΖΩΗΝ¹

Υ Π Ο
ΜΕΓΑ ΦΑΡΑΝΤΟΥ

Περὶ τῆς Μαρίας, τῆς Μητρὸς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔχομεν ἐλαχίστας μαρτυρίας ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης². Τὸ πρόσωπον αὐτῆς παρεμερίσθη λίαν

1. Βάσιν τῆς παρουσίας μελέτης ἀπετέλεσε «Συνέντευξις», μεταδοθεῖσα ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς τηλεοράσεως τὴν 15ῃν Αὐγούστου 1972.

2. Ἐκ τῆς πλουσίας περὶ τὸ θέμα τῆς Μαρριολογίας βιβλιογραφίας παραπέμπομεν κατ' ἐκλογὴν εἰς τὰ κάτωθι ἔργα: Ἀ λ ι β ι ζ ἄ τ ο υ Ἀ.: Τὸ νέον δόγμα, εἰς «Ἐκκλησίαν», Ἀθῆναι 1950, σ. 354-456 καὶ 368-370· Εἰ ρ η ν α ἰ ο υ Σ ἄ μ ο υ: Τὸ νέον δόγμα τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας, εἰς «Ἐκκλησίαν», Ἀθῆναι 1950, σ. 396-398· Κ α β ἄ σ ι λ α Ν ι κ ο λ ἄ ο υ: Ἡ Θεομήτωρ (ἐκδοθ. ὑπὸ Νέλλα Παναγιώτου), Ἀθῆναι 1968· Κ α λ ο γ ῆ ρ ο υ Ἰ ω.: Μαρία ἡ ἀειπάρθενος Θεοτόκος κατὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, Θεσσαλονίκη 1957· Κ α λ ο γ ῆ ρ ο υ Ἰ ω.: Μαρία, εἰς «Θρησκευτικὴν καὶ Ἠθικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν», τ. 8, Ἀθῆναι 1966, σ. 649-685· Κ α λ ο κ ὄ ρ η Κ ω ν.: Μαρία (εἰκονογραφία), εἰς «Θρησκευτικὴν καὶ Ἠθικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν», τ. 8, Ἀθῆναι 1966, σ. 685-707· Κ α ρ μ ἰ ρ η Ἰ ω.: Τὸ νέον δόγμα τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, εἰς «Ἐκκλησίαν», Ἀθῆναι 1951, σ. 21-25· Κ ε φ α λ ᾶ Ν ε κ τ α ρ ἰ ο υ, Μελέτη περὶ τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, Ἀθῆναι 1904· Μ π ρ α τ σ ι ὡ τ ο υ Π α ν.: Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ νέου δόγματος, εἰς «Ἐκκλησίαν», Ἀθῆναι 1950, σ. 398-399· Μ υ τ ι λ ἠ ν α ἰ ο υ Ἰ μ.: Θεοτόκος Μαρία, ἡ Κόρη τῶν Προφητειῶν, Ἀθῆναι 1961· Π α π α δ ο π ο ὄ λ ο υ, Σ τ υ λ.: Ἀειπαρθενία τῆς Θεοτόκου, εἰς «Θρησκευτικὴν καὶ Ἠθικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν», τ. 1, Ἀθῆναι 1962, σ. 462-472· Σ ι ὡ τ η Μ.: α) Ἡ ἐμφάνισις τῆς λατρείας τῆς Θεοτόκου καὶ ἡ ἐπὶ τῆς ἐορτῆς τῆς Κοιμήσεως ἐκκλησιαστικὴ παράδοσις, εἰς «Γρηγόριον Παλαμᾶν», Θεσσαλονίκη 1950, σ. 177-192, καὶ β) Τὸ πρόβλημα τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰησοῦ, Ἀθῆναι 1951· Τ ρ ε μ π ἔ λ α Π α ν.: Ἡ Μήτηρ τοῦ Αὐτρωτοῦ, Ἀθῆναι 1958. Ἐκ τῆς ξένης βιβλιογραφίας: C a m p e n h a u s e n, H. F. v.: Die Jungfrauengeburt in der Theologie der alten Kirche, Heidelberg 1962· D e l i u s, W.: Geschichte der Marienverehrung, München-Basel 1963· J u g i e, M.: L' immaculée conception dans l' écriture sainte et dans la tradition orientale, Romae 1952· K a s s i n g, A.: Die Kirche und Maria. Ihr Verhältnis im 12. Kapitel der Apokalypse, Düsseldorf 1958· K o c h, H.: Virgo Eva-Virgo Maria. Neue Untersuchungen über die Lehre von der Jungfrauschaft und der Ehe Mariens in der ältesten Kirche, εἰς: Arbeiten zur Kirchengeschichte 25, Berlin und Leipzig 1937· K ü n n e t h, Fr. W.: Maria, das römisch-katholische Bild vom christlichen Menschen, εἰς: Arbeiten zur Geschichte und Theologie des Luthertums VII, Berlin 1961· M a n o i r, H. Du.: Maria. Études sur la sainte Vierge, τ. I-VIII, Paris 1949-1971· M i e g g e, G.: Die Jungfrau Maria. Studie zur Geschichte der Marienlehre, εἰς: Kirche und Konfession 2, Göttingen 1962.

ἐνωρὶς ὑπὸ τῶν ἱερῶν συγγραφέων καὶ ἐτέθη εἰς τὸ προσκῆνιον τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἔργον τοῦ Υἱοῦ τῆς. Τὸ κέντρον τῆς πίστεως καὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ οὐχὶ ἡ Μαρία. Ἐν τούτοις ἡ Θεοτόκος ἔπαιξε μοναδικὸν καὶ ἀποφασιστικὸν ρόλον εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ προαιωνίου σχεδίου τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Αἱ μεταγενέστεραι περὶ τῆς Μαρίας πληροφορίαι, αἵτινες παρέχονται ἡμῖν ἐκ τῶν ἀποκρύφων εὐαγγελίων καὶ τῆς λοιπῆς λαϊκῆς καὶ εὐσεβοῦς παραδόσεως εἶναι ἀνιστόρητοι, χωρὶς νὰ ἀποκλείωνται ἕχνη ἀληθείας καὶ ἐν αὐταῖς· πᾶν τὸ μεταγενέστερον δὲν εἶναι κατ' ἀνάγκην καὶ νόθον.

Ἐν τούτοις εἰδικῶς περὶ τῆς Μαρίας ἡ ἔλλειψις ἱστορικῶν μαρτυριῶν δὲν δημιουργεῖ δυσαναπλήρωτον κενόν. Διότι δὲν ἐνδιαφερόμεθα νὰ συντάξωμεν βιογραφίαν τινὰ αὐτῆς, ἀλλὰ νὰ προσδιορίσωμεν τὴν θέσιν καὶ τὴν σημασίαν αὐτῆς εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ κόσμου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἰδιωτικὴ καὶ ἡ προσωπικὴ ζωὴ τῆς Μαρίας ὀλίγον μᾶς ἐνδιαφέρει. "Ο,τι ἔχει σημασίαν ἐναυθῆ εἶναι τὸ «ἀξίωμα» αὐτῆς, τὸ δημόσιον λειτούργημα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξελέγη καὶ ἐχρίσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ φέρῃ εἰς πέρας. Καὶ τὸ λειτούργημα τοῦτο ἀντιλαμβάνομεθα καὶ κατανοοῦμεν ἐν σχέσει καὶ συναρτήσει πάντοτε πρὸς τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐπετέλεσεν ὁ Υἱὸς τῆς, ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ἐκ τοῦ ρόλου, τὸν ὁποῖον διεδραμάτισεν ἡ Μαρία περὶ τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ, συνειδητοποιοῦμεν καὶ τὴν θέσιν καὶ τὴν σημασίαν αὐτῆς εἰς τὴν πίστιν καὶ εἰς τὴν ζωὴν ἡμῶν.

Ἡ Μαρία εἶναι τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο καὶ ἡ γυνὴ ἐκείνη, ἡ ὁποία ἐγέννησε τὸν Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, "Οστις εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἡ μοναδικότης καὶ τὸ ἀνεπανάληπτον τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ, καθιστᾷ μοναδικὴν καὶ ἀνεπανάληπτον καὶ τὴν θέσιν τῆς Μαρίας εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διαφέρει καὶ ὑπερέχει πάντων τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων π ο ι ο τ ι κ ῶ ς, ὡς ὢν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. "Ο,τι «προσφέρει» ἡ Μαρία εἰς τὸν Χριστὸν εἶναι ἡ «σάρξ» (Ἰω. 1, 14). Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, «γενόμενος ἐκ γυναικός» (Γαλ. 4, 4), ἐγένετο καὶ ἄνθρωπος. Ἡ γέννησις, λοιπόν, τοῦ Λόγου ἐκ τῆς Μαρίας ἀποτελεῖ τὴν ἐγγύησιν τῆς ἱ σ τ ο ρ ι κ ῆ ς αὐτοῦ. Ἐὰν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δὲν εἶχε γεννηθῆ ἐκ γυναικὸς ὄντως καὶ ἀληθῶς, θὰ εἴχομεν φαινομενικὴν καὶ δοκητικὴν τὴν παρουσίαν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἀνάλογον

Nicolas, M. — J.: Théotokos. Le mystère de Marie, Tournai 1965. R a h n e r, K.: Maria, Mutter des Herrn, Freiburg 1962. R a h n e r, K.: α) Die unbefleckte Empfängnis, β) Zum Sinn des Assumpta-Dogmas, εἰς: Schriften zur Theologie, I, Einsiedeln-Zürich-Köln 1967, σ. 223-252. T h u r i a n, M.: Maria, Mainz-Kassel 1967. S c h m a u s, M.: Katholische Dogmatik, V=Mariologie, München 1961. Mariologie et Oecuménisme, εἰς: Études Mariales. I: Église Orthodoxe. Doctrine Mariale et influence sur l' Occident, Paris 1962.

πρὸς τὰς θεοφανείας καὶ τὰς μεταμορφώσεις τῶν ἀρχαίων θεῶν. Διὰ τῆς γεννήσεως τοῦ Λόγου ἐκ τῆς Μαρίας ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ γίνεται ἄνθρωπος καὶ ζῆ ὡς ἄνθρωπος τὴν ζωὴν μας. Ὁ «Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί» (Α΄ Τιμ. 3, 6) καὶ ἔζησε τὴν ζωὴν μας ὡς ἰδίαν Του ζωὴν.

Ἡ ἱστορικότης τῆς ἀποκαλύψεως ἔχει μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν πίστιν. Ὁ Θεὸς κάμνει κατάφασιν τῆς παρούσης ζωῆς. Ἡ παρούσα ζωὴ διὰ τὴν ἀποκάλυψιν δὲν εἶναι μέσον πρὸς ἄλλον τινὰ σκοπὸν, ἀλλὰ αὐτοσκοπός. Ἡ μέλλουσα ζωὴ εἶναι μόνον συνέχεια καὶ προέκτασις τῆς παρούσης ζωῆς· κατ' οὐσίαν ὅμως ὅλα ἄρχονται ἀπὸ ἐδῶ: ὁ παράδεισος καὶ ἡ κόλασις, ἡ αἰωνία κοινωνία μετὰ τοῦ Θεοῦ ἢ ὁ αἰώνιος ἀποχωρισμὸς ἀπ' αὐτοῦ. Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἐπιδιώκει νὰ ἄρῃ τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ νὰ σώσῃ αὐτὴν διὰ τῆς μεταφορᾶς αὐτῆς εἰς μίαν σφαῖραν ἐκτὸς καὶ ἐπέκεινα τοῦ παρόντος κόσμου, ὡς θέλει ὁ γνωστικὸς μῦθος, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Λυτρωτῆς, ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον, αἶρει τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν ρυπαρῶν ὑδάτων τῶν λιμνῶν τῆς Αἰγύπτου καὶ μεταφέρει αὐτὴν εἰς τὸ βασίλειον τοῦ φωτός, ἀφήνων ἀδιατάρακτα τὰ ὕδατα³, ἀλλ' ἐπιζητεῖ σὺν τῇ σωτηρίᾳ τῆς ψυχῆς νὰ καθάρῃ καὶ τὸν ρύπον τῶν ὑδάτων, ἥτοι νὰ ἀνακαινίσῃ καὶ νὰ μεταμορφώσῃ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητα, εἰς τὴν ὁποίαν οὗτος ζῆ. Τὴν ἱστορικὴν δὲ ταύτην δυνατότητα εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ προσφέρει ἡ ἀληθὴς καὶ πραγματικὴ γέννησις αὐτοῦ ἐκ τῆς Μαρίας.

Τὴν Μαρίαν πρὸς τὸν Ἰησοῦν δὲν συνδέει μία φυσικὴ καὶ βιολογικὴ μόνον σχέσις, μία σχέσις μητρὸς πρὸς τέκνον, ἢ ὁποία ἐξ ἄλλου εἶναι κοινὴ καὶ εἰς τὸ βασίλειον τῶν ἀλόγων ζώων, ἀλλὰ ἡ ἔννοια τῆς ζωῆς τῆς Θεοτόκου ἔχει πολὺ βαθύτερον περιεχόμενον. Ἡ Μαρία κατέχει ὅπως ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ θείου Λόγου κυρίως καὶ πρωτίστως διὰ τὴν προσωπικὴν συμμετοχὴν της εἰς αὐτό. Ἡ ζωὴ της ἀποτελεῖ πλήρη κατάφασιν καὶ ἀποδοχὴν τοῦ θελήματος καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ προσώπῳ της. Ἀρχίζει διὰ τοῦ: «ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου» (Λουκ. 1, 38) καὶ καταλήγει κάτω ἀπὸ τὸν σταυρὸν τοῦ Γολγοθᾶ, ἔνθα παρακολουθεῖ καὶ συζῆ μετὰ τοῦ Υἱοῦ της τὸ δρᾶμα τοῦ μαρτυρίου Του (Ἰω. 19, 25-27).

Καθ' ὅλον τὸν ἐπίγειον βίον της συμμετέχει προσωπικῶς καὶ ἐνεργῶς εἰς τὸ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τελειωθὲν ἔργον τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Διὸ καὶ ἡ Μαρία ἀποτελεῖ τὸ μοναδικὸν πρότυπον πιστοῦ. Ἡ ζωὴ της εἶναι μία διαρκὴς πορεία πρὸς τὸν Θεόν· μία πορεία πίστεως, ὑπακοῆς καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὸ θέλημά του· μία πορεία ταπεινώσεως καὶ

3. Πρβλ. H. J o n a s, Gnosis und spätantiker Geist, τ. I, Göttingen 1954², σ. 320 ἐξ., ἔνθα ὁ λόγος παραβολικῶς περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Βασιλέως, αἶροντος τὸν πολύτιμον μαργαρίτην ἐκ τῶν ὑδάτων τῆς φρουρουμένης ὑπὸ δηλητηριώδους ὄψεως λίμνης.

παραμερισμοῦ τοῦ «Ἐγώ» τῆς χάριν τοῦ θεοῦ «Σύ». Ὁ δρόμος τῆς εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον ἐβάδισεν ὁ Υἱὸς τῆς: Εἷς δρόμος ἀφανείας, πτωχείας καὶ βαθυτάτης συναισθήσεως τῆς ἀποστολῆς, τὴν ὁποίαν εἶχε νὰ ἐπιτελέσῃ ὡς «δούλη Κυρίου».

Ὅπου πλεονάζει ἡ θεία χάρις, ἐκεῖ εἶναι μεγαλύτερα καὶ βαθυτέρα καὶ ἡ συναίσθησις τῆς προσωπικῆς ἀτελείας καὶ μηδαμινότητος. Τὸ φαρισαϊκὸν στοιχεῖον τῆς καυχήσεως, τῆς ἐπιδείξεως καὶ τῆς προβολῆς τοῦ «Ἐγώ», χριστιανικῶς θεωρούμενον, ἀποτελεῖ ἔκφρασιν βαθυτάτης πτωχείας καὶ ἀποξενώσεως ἐκ τῆς θείας χάριτος.

Τὸ χριστιανικὸν «αἰδεῶδες» τοῦ «τελείου» διαφέρει κατὰ πολὺ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐπρέσβευον οἱ Ἀρχαῖοι Ἑλληνας. Ὁ «καλὸς κάγαθος» τῶν Ἑλλήνων κέκτηται τελειότητος, ἐμφύτους καὶ διὰ τῆς ἀγωγῆς, καὶ ἔχει πλήρη συναίσθησιν τῶν τελειοτήτων τούτων, θεωρῶν ἑαυτὸν ὡς τὸν ἄριστον μεταξὺ τῶν λοιπῶν· τοὺς θεοὺς θεωρεῖ ἀπλῶς ὡς συνεπικούρους εἰς τὴν προσωπικὴν του προσπάθειαν πρὸς τελείωσιν ἢ μᾶλλον δὲν προκαλεῖ αὐτοὺς διὰ τῆς καυχήσεως (ὑβρεως) διὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ τὴν δυσμενῆ ἀντίδρασιν αὐτῶν. Ἀντιθέτως ὁ χριστιανὸς πιστὸς ἔχει πλήρη καὶ διαρκῆ τὴν συναίσθησιν, ὅτι ἀφ' ἑαυτοῦ «οὐ δύναται ποιεῖν οὐδέν» (Ἰω. 15, 5) καὶ ὅτι πᾶν τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιτελούμενον εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν αὐτῷ. Τὴν γνησίαν αὐτὴν στάσιν τοῦ πιστεύοντος ἔναντι τοῦ Θεοῦ ἐτήρησε καὶ ἡ Μαρία, παραμείνασα «ἡ δ ο υ λ η Κυρίου» καθ' ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.

Ἐκ τῆς προσωπικῆς συμμετοχῆς εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ θεοῦ Λόγου κατανοεῖται καὶ ἡ μητρότης τῆς Μαρίας. Ἡ μητρότης τῆς Μαρίας δὲν ἀποτελεῖ, ὡς ἐλέχθη, μόνον ἀπλῆν φυσικὴν καὶ βιολογικὴν σχέσιν μητρὸς πρὸς τέκνον, ἀλλὰ βαθυτάτην συναίσθησιν εὐθύνης τῆς ὑπ' αὐτῆς ἀναληφθείσης ἀποστολῆς. Ἡ συναίσθησις αὕτη τῆς μητρικῆς εὐθύνης προηγεῖται καὶ αὐτοῦ τοῦ φυσικοῦ γεγονότος τῆς μητρότητος διὰ τοῦ «αἰδοῦ ἢ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ρῆμά σου». Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ Μαρία αἶρει ἐπ' αὐτῆς ὅλας τὰς συνεπείας, αἵτινες ἀπορρέουν ἐκ τοῦ μητρικοῦ αὐτῆς χρέους: Προστατεύει τὸν Υἱὸν τῆς μέχρις αὐτοθυσίας, ὡς εἰς τὴν περίπτωσιν φυγῆς εἰς Αἴγυπτον διὰ νὰ σώσῃ τὸν μικρὸν Ἰησοῦν ἐκ τῆς διώξεως τοῦ Ἡρώδου, καὶ οικειοποιεῖται τὴν ζωὴν του ὡς ἰδίαν αὐτῆς ζωὴν, συμμετέχουσα ἐνεργῶς καὶ προσωπικῶς εἰς τὸ ἔργον καὶ τὴν ἀποστολὴν Αὐτοῦ.

Δι' ὅλης τῆς ὑπάρξεως, λοιπόν, καὶ δι' ὅλων τῶν δυνάμεων αὐτῆς κάμνει πλήρη κατάφασιν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ προσώπῳ τῆς. Διὸ καὶ κατέστη ἡ «κ ε χ α ρ ι τ ω μ ε ν η» (Λουκ. 1, 28), ἡ πλήρης θείας χάριτος καὶ εὐδοκίας καὶ τὸ πλεόν κατάλληλον πρόσωπον διὰ νὰ γίνῃ Θεοτόκος καὶ Θεομήτωρ. Ἐν τῷ προσώπῳ τῆς ἐξυψοῦται πλήρως καὶ ἐξισοῦται τελείως πρὸς τὸν ἄνδρα ἢ γυνή, ἡ δὲ ἐνεργὸς συμμετοχὴ τῆς εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Υἱοῦ τῆς ἐπιτελεσθῆν ἔργον τῆς σωτηρίας ὑποδεικνύει καὶ τὸν ρόλον τῆς γυναικὸς εἰς τὴν ἀν-

θρωπίνην ιστορίαν. Ἡ ἀποστολή τῆς γυναικὸς δὲν συνίσταται ἀπλῶς εἰς τὴν δικαίωνισιν τῆς φύσεως καὶ τῆς ζωῆς, ἀλλ' ἐγκείται εἰς τὴν ἐνεργὸν συμμετοχὴν καὶ δρᾶσιν αὐτῆς εἰς τὴν ιστορίαν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς θετικῆς καὶ εἰρηρικῆς οἰκοδομῆς τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, δεδομένου ὅτι ὁ ἀνὴρ, ὁ κύριος φορεὺς καὶ δημιουργὸς τῆς ιστορίας, εἶναι συγχρόνως καὶ ὁ αἷτιος πολλῶν καταστροφῶν, λόγφ τῆς φιλάρχου καὶ φιλοπολέμου φύσεώς του.

Ὅ,τι ἔχει ὁμως μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς Μαρίας εἶναι ὅτι αὕτη εἰς τὴν συμμετοχὴν της εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ δὲν ἐνεργεῖ ὡς ἰδιωτικὸν πρόσωπον, ἀλλ' ἄσκει δὴ μ ὀ σ ι ο ν καὶ π α ν ἄ ν θ ρ ὼ π ι ν ο ν λειτούργημα. Τὸ ἔργον της συντελεῖ καὶ συμβάλλει εἰς τὴν σωτηρίαν ὅλου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἡ Μαρία ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ ἀποκορύφωμα τοῦ ἔργου τῆς ἀπολυτρώσεως. Εἶναι ἡ «κλιμαξ ἑπουράνιος, δι' ἧς κατέβη ὁ Θεὸς» καὶ ἡ «γέφυρα μετάγουσα τοὺς ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν» (Ἀκάθιστος Ὕμνος). Εἶναι ἡ ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς νέας ἀνθρωπότητος, τῆς πιστεούσης, διὸ καὶ ὀρθῶς ἀντιπαραβάλλεται πρὸς τὴν Εὐάν⁴. Ὅπως δηλαδὴ διὰ τοῦ «Ὅχι» καὶ τῆς ἀνυπακοῆς τῆς Εὐας εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐξεδιόχθημεν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐκ τοῦ παραδείσου καὶ κατέστημεν ἅπαντες μέτοχοι τοῦ θανάτου καὶ οὐχὶ μόνον οἱ πρωτόπλαστοι, οὕτω καὶ διὰ τοῦ «Ναὶ» τῆς Μαρίας καὶ τῆς ὑπακοῆς της εἰς τὸ θεῖον θέλημα ἐγενόμεθα ὅλοι μέτοχοι τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ⁵. Ἡ Μαρία δηλαδὴ δὲν εἶναι ἀπλῶς μία ἀγία μεταξὺ τῶν πολλῶν τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀλλ' ἡ Παναγία, ἥτοι ἡ ἐκπρόσωπος καὶ ἀντιπρόσωπος συμπάσης τῆς πιστεούσης ἀνθρωπότητος. Διότι δι' αὐτῆς ἀνοίγεται ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν σωτηρίαν πάντων τῶν ἀνθρώπων. Ὡς ἐκ τούτου εἶναι ἡ Μ ἠ τ η ρ τ ῆ ς Ζ ω ῆ ς, ἀντὶ τῆς Εὐας, ἡ ὁποία δὲν ἐξεπλήρωσε τὴν ἀποστολὴν της⁶. Ἡ Θεοτόκος ἐκπροσωπεῖ τὴν πιστεούσαν ἀνθρωπότητα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ διὸ καὶ ἡ πίστις της φέρει ἐπίσημον καὶ οὐ μόνον ἰδιωτικὸν καὶ προσωπικὸν χαρακτῆρα.

Ἄνάλογον πρὸς τὴν θέσιν της εἶναι καὶ τὸ μ ε σ ι τ ε υ τ ι κ ὸ ν ἔργον τῆς Θεοτόκου. Αὕτη εἶναι «δεκτὸν πρεσβείας θυμίαμα» καὶ «θνητῶν πρὸς

4. Πρβλ. Ἰ ω ἄ ν ν ο υ Χ ρ υ σ ο σ τ ὄ μ ο υ, Εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα, β'. PG, τ. 52, σ. 768: «Ἀντὶ τῆς Εὐας ἡ Μαρία».

5. Πρβλ. Ἐ π ι φ ἄ ν ι ο υ, Κατὰ Αἱρέσεων, Βιβλ. III, τ. II, Κατὰ Ἀντιδικομαριαντῶν, ΙΑ'. PG, τ. 42, σ. 729A: «Ἡ μὲν γὰρ Εὐα πρόφασις γεγένηται θανάτου τοῖς ἀνθρώποις· δι' αὐτῆς γὰρ εἰσῆλθεν ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον· ἡ δὲ Μαρία πρόφασις ζωῆς, δι' ἧς ἐγενήθη ἡμῖν ἡ ζωή... καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖ μὲν ἔτι οὐσα παρθένος ἡ Εὐα ἐν παρεκβάσει παρακοῆς γέγονε, ἀλὶν διὰ τῆς Παρθένου γέγονεν ἡ ὑπακοὴ τῆς χάριτος, εὐαγγελισθείσης τῆς ἀπ' οὐρανοῦ καθόδου ἐνσάρκου παρουσίας καὶ ζωῆς αἰωνίου». Ὁμοίως καί: Ἰ ω ἄ ν ο υ Χ ρ υ σ ο σ τ ὄ μ ο υ, Εἰς τὸν ΜΔ' Ψαλμὸν Ζ'. PG, τ. 55, σ. 193: «Παρθένος ἡμᾶς ἐξέβαλε παραδείσου, διὰ παρθένου ζωὴν εὐρομεν αἰωνίαν».

6. Πρβλ. Ἐ π ι φ ἄ ν ι ο υ, μν. ἔργ., ΙΗ'. PG, τ. 42, σ. 728C: «Αὕτη (Μαρία) ἐστὶν ἡ παρὰ μὲν τῇ Εὐᾷ σημαυνομένη, δι' αἰνίγματος λαβοῦσα τὸ καλεῖσθαι μήτηρ ζώντων· γέγονεν ἢ Μαρία μήτηρ ζώντων».

Θεὸν παρρησία» (Ἀκάθιστος Ὕμνος). Ἡ Μαρία εἰσακούει τῶν προσευχῶν τῶν πιστῶν καὶ ἔρχεται ἀρωγὸς εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν διὰ τῆς μεσιτείας τῆς πρὸς τὸν Θεόν. Τὸ βαθύτερον νόημα τῆς μεσιτείας εἶναι ἡ ἀλληλεγγύη, ἡ ὁποία συνδέει τοὺς πιστοὺς πρὸς τοὺς ἁγίους εἰς μίαν στενωτάτην ἐνύπαρξιν καὶ κοινωνίαν. Κατὰ τὴν χριστιανικὴν ἀντίληψιν τὸ τέλειον κατέρχεται πρὸς τὸ ἀτελὲς καὶ ὁ κύριος ὑπηρετεῖ τὸν δοῦλον· ἡ κυριότης δηλαδὴ τοῦ Κυρίου ἐκδηλοῦται ὡς ὑπηρεσία καὶ διακονία πρὸς τοὺς δούλους του. Ἀντιθέτως κατὰ τὴν τάξιν τοῦ παρόντος κόσμου οἱ κύριοι καὶ οἱ ἐξουσιασταὶ ἐξουσιάζουν καὶ ὑπηρετοῦνται (πρβλ. Ματθ. 20, 25-28).

Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς μεσιτείας τῶν ἁγίων καὶ τῆς Μαρίας δὲν ἔχομεν μίαν ἀτομικὴν τελείωσιν καὶ ἀγιότητα προσώπων. Οἱ ἅγιοι, καίτοι τελειωθέντες καὶ λευτρωμένοι, ζοῦν κατὰ ἓνα τρόπον τὴν ζωὴν μας, ἡ ὁποία εἶναι ἀκόμη ἀτελής, ἀμαρτωλὸς καὶ ἀλύτρωτος. Αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἔχει καὶ τὸ δόγμα τῆς μέσης καταστάσεως, τὸ ὁποῖον πρεσβεύει ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία. Οἱ ἅγιοι δὲν αἰσθάνονται «καλά», δὲν αἰσθάνονται ἡσυχοὶ καὶ εὐδαίμονες, διότι ἀκριβῶς ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ἡσυχοὶ καὶ εὐτυχεῖς, διότι ζῶμεν εἰς τὴν ἀμαρτίαν καὶ εἰς τὸν πόνον. Ἡ Ἁγία Γραφή μαρτυρεῖ σαφῶς: «Καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσιν» (Ἐβρ. 11, 39-40). Οἱ ἅγιοι ἐν γένει καὶ οὐ μόνον οἱ πρὸ Χριστοῦ δίκαιοι δὲν δύνανται «χωρὶς ἡμῶν» νὰ τελειωθῶσιν, ὅχι διότι δὲν εἶναι τέλειοι, ἀλλὰ διότι ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ἀκόμη τέλειοι. Ὁμοιάζουν πρὸς τὴν μητέρα ἐκείνην, ἡ ὁποία εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ πολέμου, κατῴρωσε νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ φρουρίου καὶ νὰ ἀσφαλισθῇ, ἐν τούτοις ὅμως εἶναι ἀνήσυχος καὶ κλαίει καὶ ὀδύρεται, διότι τὰ τέκνα τῆς, τὰ ὁποῖα ἀπώλεσεν εἰς τὴν σύγχυσιν καὶ τὴν συμφορὰν τοῦ πολέμου, δὲν ἔφθασαν ἀκόμη ἕως ἐκεῖ· διὰ τοῦτο καὶ παρακαλεῖ φορτικῶς τὸν κύριον τοῦ φρουρίου, ἵνα φροντίσῃ διὰ τὰ τέκνα τῆς: «Ἐλέησόν με, Κύριε»· «Κύριε, βοήθει μοι» (Ματθ. 15, 21-28). Ὁ δὲ Κύριος εἰσακούει τῶν παρακλήσεων αὐτῆς.

Μεταξὺ τῶν ἤδη τελειωθέντων ἁγίων καὶ τῶν ἐπὶ γῆς ζώντων εἰσέτι πιστῶν ὑπάρχει μία βαθυτάτη σχέσις καὶ κοινωνία. Οἱ μὲν πιστοὶ εἰς τὰς λατρευτικὰς ἰδίως συνάξεις καὶ συναντήσεις τῶν ζοῦν τὰ ἔσχατα ὡς παρόν, τὴν μέλλουσαν βασιλείαν ὡς ἤδη πραγματωθεῖσαν. Οὕτω καθίστανται μέτοχοι τῆς ζωῆς τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἁγίων καὶ γεύονται τῆς ἀπολύτου ἀσφαλείας καὶ εὐδαιμονίας. Οἱ δὲ ἅγιοι γίνονται τρόπον τινὰ μέτοχοι τῆς ἰδικῆς μας ζωῆς, τῆς ματαίας καὶ ἀμαρτωλοῦ ζωῆς μας, συμμεριζόμενοι τὸν πόνον καὶ τὴν δυστυχίαν μας. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ μεσιτεία τῶν ἔχει δι' αὐτοὺς ὑπαρξιακὸν χαρακτῆρα. Δὲν δύνανται νὰ ὑπάρξωσι καὶ νὰ ζήσωσιν ἄνευ αὐτῆς. Οὐ μόνον εἰσακούουν τῶν προσευχῶν ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἀγωνίζονται ἀσιγήτως καὶ ἀκαταπαύστως εἰς τὸν οὐρανὸν διὰ τῶν ἱκεσιῶν καὶ τῶν παρακλήσεων πρὸς τὸν Θεὸν διὰ

τήν σωτηριάν ἡμῶν. Ὁ ἀγὼν δρόμου πρὸς τὴν τελειότητα δι' αὐτοὺς δὲν εἶχε τὴν ἔννοιαν λήψεως ἀτομικοῦ καὶ προσωπικοῦ στεφάνου, ἀλλὰ τὴν ἔννοιαν λήψεως στεφάνου δόξης καὶ ἰσχύος, ἵνα δι' αὐτοῦ δυνηθῶσιν, ὡς ἰσχυροὶ καὶ δυνατοὶ πλέον, νὰ ἀγωνισθῶσι καλύτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον ὑπὲρ ἡμῶν.

Ἡ ἔννοια αὕτη τῆς μεσιτείας ἰσχύει πολλῶ μᾶλλον διὰ τὴν Μαρίαν, τὴν «σκέπην τοῦ κόσμου» (Ἀκάθιστος Ὕμνος). Ἡ Μαρία, καίτοι κατέστη «βασίλισσα τῶν οὐρανῶν», δὲν ἔγινεν ἀπρόσιτος καὶ ἀκατάδεκτος δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ κύπτει μέχρις ἡμῶν καὶ εἰσακούει τῶν δεήσεων καὶ τῶν προσευχῶν μας, διότι αἰσθάνεται καὶ κατανοεῖ τὴν ζωὴν μας περισσότερον παντὸς ἄλλου, διότι ἔζησε τὴν ζωὴν μας εἰς ὅλον τὸ βάθος τῆς πτωχείας, τῆς δοκιμασίας καὶ τῆς ταπεινώσεως· ὁ πόνος διεπέρασεν ὡς «ρομφαία» (Λουκ. 2, 35) τὴν ψυχὴν της⁷. Εἰς τὴν ζωὴν αὐτῆν, θὰ ἔλεγέ τις, ὑπῆρξε μία «ἀτυχῆς» μητέρα: Οἱ ἄνθρωποι ἐβασάνισαν καὶ ἐσταύρωσαν τὸν μονογενῆ Υἱὸν της, ὁ Ὅποῖος οὐδὲν ἕτερον ἐπεζήτησεν εἰ μὴ τὴν εὐεργεσίαν καὶ τὴν σωτηριάν αὐτῶν. Ἡ ἀγάπη δὲ αὕτη τοῦ Υἱοῦ της πρὸς τὸν κόσμον κατέστη καὶ ἰδική της ἀγάπη πρὸς ὅλα γενικῶς τὰ δημιουργήματα καὶ ἰδίᾳ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἐκ βαθυτάτης ἀγάπης πρὸς τὸν Υἱὸν της. Ἰδιαιτέρως δὲ οἱ πιστοί, ὄντες «ἀδελφοί» τοῦ Ἰησοῦ, ὡς τηροῦντες «τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς του τοῦ ἐν οὐρανοῖς» (Ματθ. 12, 50), εἶναι καὶ τῆς Μαρίας τέκνα. Οὕτως ἡ Θεοτόκος γνωρίζει τὰς ἀνάγκας καὶ τοὺς κινδύνους τῆς ζωῆς μας καὶ ἔρχεται ἀρωγὸς καὶ παρηγορητῆς εἰς τὰς δοκιμασίας μας, καθισταμένη ὁ εὐεργετικὸς σύνδεσμος μεταξὺ τοῦ Υἱοῦ της καὶ ἡμῶν. Ἡ δὲ δύναμις τῆς μεσιτείας της εἶναι ἀποτελεσματικὴ, διότι ἔχει ἡ Μαρία ἀπειρον τὴν «πρὸς Θεὸν παρρησίαν», οὕσα ἡ Μήτηρ τοῦ Θεοανθρώπου Λυτρωτοῦ καὶ τὸ μοναδικὸν πρότυπον πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὸν Θεόν.

Βεβαίως τὸ ἔργον τῆς μεσιτείας τῆς Μαρίας δὲν ἀντικαθιστᾷ καὶ δὲν ἐξασθενεῖ τὸ ἔργον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ Ὅποῖος εἶναι ὁ «εἷς καὶ (μόνος) μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων» (Α' Τιμ. 2, 5). Ἡ μεσιτεία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι φ υ σ ι κ ή, ὄντος τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Ὁ αὐτὸς Θεάνθρωπος μεσιτεύει εἰς ἑαυτὸν ὡς ἄνθρωπος καὶ σφῆζει ἀφ' ἑαυτοῦ ὡς Θεὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ μεσιτεία τῆς Μαρίας πρὸς τὸν Θεὸν χάριν τῶν ἀνθρώπων γίνεται

7. Ὁ Μ έ γ α ς Β α σ ί λ ε ι ο ς ἐξηγεῖ τὸ «σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ρομφαία» (Λουκ. 2, 35) ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ σ κ α ν δ α λ ι σ μ ο ῦ τῆς Θεομήτορος κατ' ἀναφορὰν πρὸς τὸ «πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοί» (Ματθ. 26, 31)· δηλαδὴ, ὡς πάντες οἱ Ἀπόστολοι καὶ ὁ Πέτρος, οὕτω καὶ ἡ Θεοτόκος ἐσκανδαλίσθη, «παρεστῶσα τῷ σταυρῷ». Ἀλλὰ «μετὰ τὸν σκανδαλισμὸν, τὸν ἐπὶ τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ γενόμενον, τοῖς μαθηταῖς καὶ αὐτῇ τῇ Μαρίᾳ ταχεῖά τις ἴσσις ἐπακολουθήσει παρὰ τοῦ Κυρίου, βεβαίως αὐτῶν τὴν καρδίαν εἰς τὴν ἐπ' αὐτῷ πίστιν» (Ἐπιστολὴ ΣΞ, 9. PG, τ. 32, σ. 965C-968A). Ἀλλὰ καὶ ἡ ἔννοια τοῦ σκανδαλισμοῦ ἐμπεριέχει ἐν ἑαυτῇ τὸ νόημα τῆς βαθυτάτης θλίψεως καὶ τοῦ διχασμοῦ τῆς υπέρξεως.

χάριτι καὶ εὐδοκίᾳ. Διὰ τοῦ πληρώματος τῆς θείας χάριτος, ἡ ὁποία «ἐπεσκίασε» (Λουκ. 1, 35) καὶ «ἔσωσε» (Λουκ. 1, 47) τὴν Μαρίαν, ἀπέκτησεν αὕτη τὴν παρρησίαν τῆς πρὸς τὸν Κύριον μεσιτείας. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπεικόνισεν ἄριστα τὸν μεσιτευτικὸν ρόλον τῆς «πλατυτέρας τῶν Οὐρανῶν», θέσασα αὐτὴν εἰς τοὺς ναοὺς εἰς τὸ μέσον μεταξύ τοῦ Παντοκράτορος Υἱοῦ τῆς καὶ τῶν πιστῶν. Τὸ μεσιτευτικὸν ἀξίωμα τῆς Παναγίας διαφέρει καὶ ὑπερέχει ἀσυγκρίτως τῆς μεσιτευτικῆς δυνάμεως παντὸς ἄλλου ἁγίου τῆς Ἐκκλησίας μας, λόγῳ τῆς μοναδικῆς καὶ ἀνεπαναλήπτου θέσεως αὐτῆς εἰς τὸ ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ τελειωθὲν ἔργον τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται φανερόν, ὅτι ἡ Μαρία κέκτηται ἰκανὴν δύναμιν παρρησίας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ σωτηρίας ἡμῶν. Πρὸς αὐτὴν προσευχόμεθα, ὅπως καὶ εἰς τὸν Θεόν, διὰ τοῦ: «Ἵπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς» καὶ διὰ τῆς κοινωνίας ἡμῶν πρὸς αὐτὴν ἀποκτῶμεν τὰς πτέρυγας διὰ νὰ ἀνυψωθῶμεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ νὰ ἐνωθῶμεν μετ' αὐτοῦ. Ἡ δύναμις αὕτη τῆς Μαρίας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἡ μητρικὴ τῆς ἀγάπη πρὸς ἡμᾶς ἐξηγεῖ καὶ τὴν κεντρικὴν καὶ μοναδικὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν κατέχει αὕτη, τόσον εἰς τὴν δημοσίαν καὶ λατρευτικὴν, ὅσον καὶ εἰς τὴν προσωπικὴν καὶ ἀτομικὴν ζωὴν τῶν πιστῶν.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τιμᾷ καὶ λατρεύει τὴν Θεοτόκον περισσότερο πάσης ἄλλης ἐκκλησίας. Αἱ ἑορταστικαὶ ἐκδηλώσεις χάριν αὐτῆς μόνον πρὸς τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα δύνανται νὰ συγκριθῶσι⁸. Πλήθος ἑορτῶν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἑορτολογίου εἶναι ἀφιερωμένοι εἰς τὴν Παναγίαν, προεξαρχούσης τῆς Ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως αὐτῆς τὴν 15ην Αὐγούστου, καὶ πλήθος εὐχῶν καὶ ὕμνων καὶ Θεοτοκίων ἀναπέμπονται πρὸς τὴν Θεοτόκον κατὰ τὴν διάρκειαν ἐκάστης λειτουργίας καὶ ἐκάστης ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας. Οἱ πιστοὶ συνερχόμενοι τιμοῦν τὴν Θεοτόκον καὶ ἐπικαλοῦνται τὴν βοήθειαν αὐτῆς εἰς τὰς δοκιμασίας καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν.

Ἐν τούτοις ἡ τιμὴ τῆς Θεοτόκου δὲν εἶναι ἀπόλυτος, ἀλλ' ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ σχετικὴ. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία οὐδέποτε ἀπολυτοποίησε καὶ ἀπεμόνωσε τὴν τιμητικὴν ταύτην προσκύνησιν τῆς Θεοτόκου, ἀλλ' ἐθεώρησε πάντοτε αὐτὴν ἐν σχέσει πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὅ,τι ἐγένετο ἡ Μαρία, ἐγένετο διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, διότι «εὗρε χάριν παρὰ τῷ Θεῷ» (Λουκ. 1, 30). Ὁ Θεός, ὁ ἁγιάσας τὴν Μαρίαν, εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐπικλή-

8. Κατὰ τοὺς Πατέρας ἡ Θεοτόκος εἶναι «ἡ ἁγίων ἁγιωτέρα, καὶ ἱερῶν ἱερωτέρα, καὶ ὁσίων ὁσιωτέρα» (Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Λόγος δεῦτερος εἰς τὴν ἔνδοξον κοιμησιν τῆς Θεοτόκου, δ'. PG, τ. 96, σ. 729A). Μίαν ἐξαιρετον εἰκόνα περὶ τῆς «λατρείας» τῆς Θεοτόκου καὶ τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς δίδει ἡ πραγματεία τοῦ Μ. Σιῶτου, Ἡ ἐμφάνισις τῆς λατρείας τῆς Θεοτόκου καὶ ἡ ἐπὶ τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως ἐκκλησιαστικὴ παράδοσις Θεσσαλονικὴ 1950.

στάσιν τῆς ἔναντι τῆς Μαρίας διάφορον δρόμον, ἐξαγγείλασα καὶ δόγματα περὶ αὐτῆς. Τὸ πρῶτον δόγμα ἀναφέρεται εἰς τὴν ἁ σ π ι λ ο ν σ ύ λ λ η ψ ι ν τ ῆ ς Θ ε ο τ ό κ ο υ καὶ ἐξηγγέθη ὑπὸ τοῦ πάπα Πίου τοῦ Θ' τὴν 8ην Δεκεμβρίου 1854 διὰ τῆς Βούλλας «Ineffabilis Deus». Κατὰ τὸ δόγμα τοῦτο ἡ παρθένος Μαρία ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς συλλήψεώς της διετερήθη καθαρὰ ἀπὸ παντὸς σπύλου τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας¹².

Κατὰ τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν «πάντες» οἱ ἄνθρωποι ὑπόκεινται εἰς τὰς συνεπείας τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας (πρβλ. Ρωμ. 5, 12 ἐξ.) καὶ ἐπομένως καὶ ἡ Μαρία, πλὴν τοῦ θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἁμαρτία τῶν προπατόρων, μεταδιδόμενη διὰ τῆς φυσικῆς γεννήσεως, δὲν ἰσχύει διὰ τὸν καθ' ὑπερφυσικὸν τρόπον γεννηθέντα Ἰησοῦν Χριστόν. Διότι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ἀναμάρτητος, μὴ ἔχων ὁ ἴδιος ἀνάγκην λυτρώσεως, εἶναι ὁ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου. Κατὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἡ παρθένος Μαρία ἀπηλλάγη τῆς προπατορικῆς καὶ πάσης προσωπικῆς ἁμαρτίας, ἀφ' ἧς στιγμῆς συνέλαβε τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, σωθεῖσα διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ (πρβλ. Λουκ. 1, 47)¹³. Μόνον τὸ θεῖον πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ κέκτηται ἀ π ό λ υ τ ο ν ἀναμαρτησίαν, ἐνῶ ἡ Μαρία, ἀνήκουσα ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, κέκτηται σ χ ε τ ι κ ῆ ν ἀναμαρτησίαν, σωθεῖσα καὶ λυτρωθεῖσα χάριτι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ Του.

Ἡ διαφορὰ, λοιπόν, ἡ ὁποία χωρίζει τὴν ὀρθόδοξον ἀπὸ τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας εἶναι κατ' ἀρχὴν χ ρ ό ν ι κ ῆ· ἐνῶ δηλαδὴ κατὰ τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἡ παρθένος Μαρία ἀπηλλάγη τῆς προπατορικῆς καὶ πάσης προσωπικῆς ἁμαρτίας ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς συλλήψεως τοῦ Υἱοῦ της, ἀντιθέτως κατὰ τὴν ρωμαιοκαθολικὴν τοῦτο συνέβη ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς. Ἡ ἀπόστασις τῆς διαφορᾶς ταύτης σμικρύνεται ἔτι πλέον, ὅταν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν, ὅτι καὶ ἡ ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία παραδέχεται, ὅτι ἡ ἀναμαρτησία τῆς Θεοτόκου δὲν εἶναι φυσικὴ, ὡς ἡ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ συνετελέσθη χ ά ρ ι τ ι Θεοῦ. Δηλαδὴ καὶ αὕτη πρεσβεύει, ὅτι ἡ Θεοτόκος εἶναι ἀπλοῦν δημιουργημα καὶ ἄρα εἶχεν ἀνάγκην σωτηρίας καὶ λυτρώσεως ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. «Ὅ,τι ἐπιδιώκει νὰ τονίσῃ ἡ ρωμαιοκαθολικὴ θέσις ἰδιαιτέρως εἶναι ὁ τέλειος καὶ μοναδικὸς τρόπος σωτηρίας τῆς Θεοτόκου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ¹⁴.

12. Πρβλ. H. D e n z i n g e r, Enchiridion Symbolorum, ἔκδ. 34, 1641.

13. Πρβλ. Ἰ ω. Δ α μ α σ κ η ν ο ῦ, Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως, βιβλ. III, κεφ. Β'. PG, τ. 94, σ. 985B: «Μετὰ οὖν τὴν συγκατάθεσιν τῆς ἁγίας Παρθένου, πνεῦμα ἅγιον ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτὴν κατὰ τὸν Κυρίου λόγον, ὃν εἶπεν ὁ ἄγγελος, κ α θ α ἱ ρ ο ν α ὑ τ ῆ ν, καὶ δύναμιν δεκτικὴν τῆς τοῦ Λόγου θεότητος παρέχον, ἅμα δὲ καὶ γεννητικὴν».

14. Πρβλ. K. R a h n e r, Die unbefleckte Empfängnis, εἰς: Schriften zur Theologie, τ. I, Einsiedeln 1964⁷, σ. 229: «Maria ist die auf vollkommenste Weise Erlöste».

Ἐὰν ἡ διαφορὰ ᾗτο χρονικῆς μόνον φύσεως ὄντως δὲν θὰ ἤξιζε νὰ ἀσχοληθῇ τις ἰδιαιτέρως περὶ τὸ δόγμα τοῦτο τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐν τούτοις ἡ διαφορὰ φαίνεται, ὅτι εἶναι βαθυτέρα, ἤτοι θεολογική¹⁵. Ἐκτὸς τοῦ γεγονότος, ὅτι τὸ δόγμα τοῦτο εἶναι ἀνιστόρητον, μὴ μαρτυρούμενον οὔτε κατὰ λέξιν οὔτε κατὰ περιεχόμενον ὑπὸ τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως, ἡ διδασκαλία περὶ τῆς ἀσπίλου συλλήψεως τῆς Θεοτόκου προδίδει μᾶλλον διαφορὰν ἀπόψεων, ὡς πρὸς τὴν κατανόησιν τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Κατὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τὸ κέντρον τῆς σωτηρίας πάντων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ τὸ ἀπολυτρωτικὸν αὐτοῦ ἔργον· οὐ μόνον οἱ μετὰ Χριστόν, ἀλλὰ καὶ οἱ πρὸ Χριστοῦ σωθέντες, ἐσώθησαν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἤτοι διὰ τῆς καθόδου αὐτοῦ εἰς τὸν Ἄδην. Ἡ σωτηρία ὅμως τοῦ κόσμου ἀρχεται ἀφ' ἧς σ τ ι γ μ ῆς σαρκοῦται καὶ ἔρχεται εἰς τὸν κόσμον ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἀσπίλου συλλήψεως τῆς Θεοτόκου τίθεται τὸ ἐρώτημα: Πῶς ἐσώθη αὕτη, ἐνῶ δὲν εἶχεν ἀρχίσει εἰσέτι τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου, ἐνῶ δὲν εἶχεν εἰσέτι σαρκωθῆ ὁ Λόγος; Μέχρι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἡ Μαρία ἀνήκει εἰς τὸν κόσμον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὡς ὁ Ζαχαρίας καὶ ἡ Ἐλισάβετ· εἰς τὸν κόσμον τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀνήκει, ἀφ' ἧς στιγμῆς συνέλαβε καὶ ἔτεκε τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ δὲν ὑπῆρχε μέσον καὶ τρόπος ἀπαλλαγῆς ἐκ τῶν ἀμαρτιῶν καὶ σωτηρίας οὐδενὸς ἀνθρώπου· πῶς τότε ἐσώθη ἡ Θεοτόκος ἄνευ τοῦ Χριστοῦ; Καὶ εἶναι μὲν γεγονός, ὅτι ἡ Μαρία εἶχεν αἰδίως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προορισθῆ εἰς σωτηρίαν· ἡ ἐν χρόνῳ ὅμως πραγμάτωσις τοῦ σχεδίου τούτου ἐγένετο ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ.

Ἡ ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, δεχομένη ἄφεςιν ἀμαρτιῶν καὶ σωτηρίαν τῆς Μαρίας πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἀποξενώνει τὴν Θεοτόκον ἐκ τῆς στενωπότητος σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὸν Σωτῆρα Υἱὸν τῆς καὶ ὑποτιμᾷ τρόπον τινὰ τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δεχομένη καὶ ἄλλους τρόπους σωτηρίας ἐκτὸς αὐτοῦ. Ἀντιθέτως ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, διδάσκουσα ὅτι ἡ Θεοτόκος ἀπηλλάγη τῆς προπατορικῆς ἀμαρτίας καὶ τῶν προσωπικῶν αὐτῆς πταισμάτων καὶ ἐσώθη ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ θείου Λόγου, ἀνταποκρίνεται πλήρως εἰς τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀποκαλύψεως¹⁶.

15. Εἰς χρονικὴν μόνον τείνει νὰ ἀναγάγῃ τὴν διαφορὰν καὶ ὁ K. R a h n e r, μν. ἔργ., σ. 231: Τὸ γεγονός ὅτι ἡ Θεοτόκος «bloss zeitlich ein wenig früher begnadigt wurde als wir» εἶναι ἄνευ σημασίας· «...darum ist bei ihr dieser zeitliche Abstand sinnlos» (σ. 236).

16. Σαφῶς διατυποῖ τὴν ὀρθόδοξον περὶ τῆς Θεοτόκου διδασκαλίαν ἡ Ὁμολογία τοῦ Μητροφάνου Κριτοπούλου, εἰς: Ἰω. Καρμίρη, Μνημεῖα, τ. II, σ. 550: «Φησὶ τοίνυν ἡ Ἐκκλησία ἕνοχον καὶ ταύτην ὑπάρχει τῆς ἀρχεγόνου καὶ προπα-

σκαλίας της αποδίδει τὸ γνωστὸν Ἐξαποστειλάριον τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς ἐξῆς: «Ἀπόστολοι ἐκ περάτων, συναθροισθέντες ἐνθάδε, Γεθσημανῆ τῷ χωρίῳ, κηδεύσατέ μου τὸ σῶμα, καὶ σύ, Υἱὲ καὶ Θεέ μου, παράλαβέ μου τὸ πνεῦμα»²⁰.

Κατὰ τὴν πίστιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μόνον ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ κατήγγησε τὸ τέλος, ἦτοι τὸν θάνατον, καταστάς ὁ ἴδιος τὸ τέλος τῶν ἀνθρώπων, ἦτοι ἡ αἰώνιος ζωὴ. Μόνον ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἐτελειώθη ἀπολύτως κατὰ τὸ ἀνθρώπινον αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς ἀναστάσεως μετέσχε τῆς θείας ἀφθαρσίας καὶ τῆς αἰωνιότητος. Διὰ πάντας τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους, μηδὲ καὶ τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐξαίρουμένων, δὲν ἦλθεν εἰσέτι τὸ τέλος καὶ ἡ ἀπόλυτος τελείωσις, ἡ ὁποία θὰ συντελεσθῆ κατὰ τὴν β' παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ, ὅτε θὰ γίνῃ καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν καὶ ἡ καθολικὴ κρίσις. Λόγω τῆς ἀναμονῆς καὶ τῆς προσδοκίας ταύτης τῆς καθολικῆς ἀναστάσεως τῶν σωμάτων καὶ τῆς καθολικῆς κρίσεως, αἱ ψυχαὶ τῶν κεκοιμημένων Ἀγίων δὲν ἔχουν εἰσέτι τελειωθῆ πλήρως, ἀλλὰ κεῖνται ἐν μέσῃ τινὶ καταστάσει, προγευόμεναι μόνον τῆς μελλούσης τελειότητος καὶ μακαριότητος.

Ὡς ἐλέχθη καὶ ἀνωτέρω ἡ ἐν Χριστῷ τελείωσις δὲν εἶναι μόνον ἀτομικοῦ καὶ προσωπικοῦ χαρακτήρος, ἀλλὰ πρωτίστως κοινωνικοῦ. Τὸ σῶμα λυτροῦται καὶ δι' αὐτοῦ καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ. Τὸ σῶμα ὅμως, ἡ στρατευομένη Ἐκκλησία, εὐρίσκειται εἰσέτι καθ' ὁδὸν πρὸς τὸ τέλος. Ὡς ἐκ τούτου οὐδὲν μέλος αὐτοῦ δύναται καὶ δικαιοῦται νὰ ἐπαναπαύηται μακαρίως εἰς τὸ τέλος. Οἱ Ἄγιοι καὶ εἰς τὴν κατάστασιν τῆς τελειότητος, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται νῦν, ἐργάζονται ἀδιαλείπτως διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, μεσιτεύοντες εἰς τὸν πανάγαθον Θεὸν δι' ἡμᾶς καὶ χαίροντες ἐπὶ τῇ μετανοίᾳ καὶ τῇ ἐπιστροφῇ ἡμῶν

20. Καὶ οἱ τρεῖς λόγοι Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ ἀναφέρονται «εἰς τὴν κοίμησιν» τῆς Θεοτόκου (PG, τ. 96, σ. 700-761). Ὁ ἴδιος δὲ λέγει: «Ἀκούομεν εἶναι ἐν Ἱεροσολύμοις τὴν πρώτην καὶ ἐξαιρετον τῆς παναγίας Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας ἐκκλησίαν ἐν χωρίῳ Γεθσημανῆ καλουμένην, ἐνθα τὸ ζωηφόρον αὐτῆς σῶμα κατετέθη ἐν σορῶν» (Λόγος Β', ιη'. PG, τ. 96, σ. 748B). Ἐν τούτοις περὶ τοῦ τέλους τῆς Θεοτόκου ἐπικρατεῖ παντελής ἄγνοια. Κατὰ τὸν Ἐπιφάνιον (τὸ τέλος αὐτῆς οὐδεὶς ἔγνω). «Ἀλλὰ καὶ εἰ δοκοῦσι τινες ἐσφάθαι, ζητήσωσι τὰ ἔχνη τῶν Γραφῶν, καὶ εὐρωσιν ἂν οὔτε θάνατον Μαρίας, οὔτε εἰ τέθηκεν, οὔτε εἰ μὴ τέθηκεν· οὔτε εἰ τέθαπται, οὔτε εἰ μὴ τέθαπται» (μν. ἐργ., σ. 737A καὶ 716B). Ὁ καθηγητῆς Μ. Σιώτης διετύπωσε διάφορον περὶ τοῦ τέλους τῆς Θεοτόκου γνώμην, ἀναφέρων σχετικῶς: «Ἡ ἐπὶ τῆς μεταστάσεως σκέψις καὶ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας δύναται ἐν συντομίᾳ νὰ διατυπωθῆ διὰ τῶν ἐξῆς. Τὸ πανάχραντον σῶμα τῆς Θεοτόκου, τὸ ὁποῖον ἐπὶ ἑνέα μῆνας ἤξιώθη νὰ κρατήσῃ τὸν δημιουργὸν τοῦ παντός, χωρὶς οὐδεμίαν νὰ ὑποστῆ φθορὰν καὶ τὸ ὁποῖον ἔμεινεν ἐν παρθενίᾳ καὶ τελείᾳ ἀγιότητι, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑποστῆ οὔτε τὴν φθορὰν τοῦ χρόνου. Ὁ Δημιουργὸς τοῦ παντός καὶ Υἱὸς τῆς Παρθένου παραλαμβάνει τοῦτο εἰς τοὺς οὐρανοὺς» (μν. ἐργ., σ. 16).

(Λουκ. 15, 7). Ἡ κατάστασις τῆς μακαριότητός των δὲν εἶναι τελεία καὶ ἀποτελεσμένη, ἀλλὰ κατάστασις μεταβαλλομένη, καίτοι οὐχὶ ποιοτικῶς, ἤτοι κατάστασις ἀνήσυχος χάριν ἡμῶν, ἕνεκα τῶν κινδύνων ἀπωλείας, τοὺς ὁποίους ἡμεῖς διατρέχομεν εἰς τὴν ἐπίγειον ζωὴν μας. Ἀπλούστατα δὲν δύνανται νὰ τελειωθῶσι «χωρὶς ἡμῶν» (Ἐβρ. 11, 40). Τὸ γεγονός τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ἔκφρασιν τῆς ἀπολύτου καὶ ὀργανικῆς κοινωνίας καὶ σχέσεως μεταξύ τῶν πιστευόντων ἀδελφῶν, οἱ ὅποιοι, καίτοι εἶναι μόνοι, ἤτοι ἄτομα καὶ πρόσωπα, — ἡ τελείωσις καὶ ἡ σωτηρία εἶναι ἀτομικὴ καὶ προσωπικὴ—, οὐδέποτε αἰσθάνονται ἐγκαταλελειμμένοι καὶ μόνοι εἰς τὴν ζωὴν. Ἀλλὰ εἰς τὸν πόνον καὶ εἰς τὴν δυστυχίαν των ἔχουν νέφος συμπασχόντων καὶ συντρεχόντων ἀδελφῶν ἀγίων, οἱ ὅποιοι «χαίρουν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίουν μετὰ κλαιόντων» (Ρωμ. 12, 15).

Ἦδη ἡ περὶ τῆς μετὰ θάνατον ζωῆς διδασκαλία τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, καθ' ἣν οἱ ἀποθνήσκοντες κρίνονται εὐθὺς καὶ τελειδικῶς, ἀπερχομένων τῶν μὲν δικαίων εἰς τὸν παράδεισον, τῶν δὲ ἀδίκων εἰς τὴν κόλασιν, ἀπομακρύνει τοὺς κεκοιμημένους δικαίους ἐκ τῆς ὀργανικῆς ταύτης σχέσεως καὶ κοινωνίας πρὸς τοὺς ἐπὶ γῆς πιστοὺς, μεταβάλλουσα αὐτοὺς εἰς μακάρια καὶ ἀπαθῆ ὄντα, μὴ δυνάμενα, ὡς ἐκ τῆς καταστάσεως αὐτῶν, «συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν» (Ἐβρ. 4, 15). Τὸ δὲ δόγμα περὶ τῆς ἐνώμου μεταστάσεως τῆς Θεοτόκου, ἀποτελοῦν προέκτασιν τῆς ἀνωτέρω διδασκαλίας τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀπομακρύνει ἔτι περαιτέρω τὴν Θεοτόκον ἐκ τῆς ζωῆς τῶν πιστῶν καὶ μεταθέτει αὐτὴν ἐπικινδύνως εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ Θείου.

Ἡ τελειότης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Χριστοῦ δέον νὰ διακρίνηται ἐνταῦθα τῆς τελειότητος παντὸς ἐτέρου δεδημιουργημένου ὄντος, οὐσα φυσικὴ τελειότης ὡς ἐκ τῆς ὑποστατικῆς ἐνώσεως τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων, — καὶ ἡ ἀνθρωπίνη τοῦ Χριστοῦ φύσις ἔχει ὡς ἴδιον πρόσωπον τὸ αὐτὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ Λόγου, οἷον ἔχει καὶ ἡ θεία αὐτοῦ φύσις²¹—, τῆς ἀνθρωπίνης τοῦ Χριστοῦ φύσεως οὐσης ἀρρήκτως, ἀδιαίρετως καὶ ἀχωρίστως ἡνωμένης μετὰ τῆς θείας καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀνηκούσης εἰς τὴν σφαῖραν τῆς τριαδικῆς Θεότητος.

Ὁρθῶς, λοιπόν, ἐν μέρει ἐλέχθη, ὅτι ἡ ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, μεταθέτουσα τὴν Θεοτόκον ἐπικινδύνως εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ Θείου, τείνει νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς τῶν θείων προσώπων, παραχωροῦσα πολλὰς θείας ιδιότητας εἰς ἐν δημιουργημά, ὑποτιμῶσα ἐν μέρει τὸν ἀπόλυτον χαρακτῆρα τοῦ μεσιτικοῦ ἔργου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐξασθενίζουσα τὴν μεγίστην σημασίαν τῆς β' παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, καθ' ἣν θὰ λάβῃ χώραν ἡ καθολικὴ ἀνάστασις τῶν σωμάτων καὶ ἡ κρίσις πάντων τῶν ἀνθρώπων. Βεβαίως ἡ ρωμαιοκαθολικὴ θεολογία δὲν ἀποδέχεται τὰς μομφὰς ταύτας καὶ ἐν

21. Πρβλ. Μ. Φαράντου, Χριστολογία, I: Τὸ Ἐνωπέστατον, Ἀθήναι 1972, σ. 79 ἐξ.

μέρει δικαίως, ἀφοῦ καὶ κατὰ τὴν πίστιν τῆς ἐκκλησίας τῆς ἡ τελειότητος τῆς Θεοτόκου συνετελέσθη χάριτι Θεοῦ, οὔσα τελειότης κατ' οὐσίαν ἐνὸς δημίου ρήματος²². Τὴν δεδικοιολογημένην ταύτην διαμαρτυρίαν τῆς ρωμαιοκαθολικῆς θεολογίας ἀναγνωρίζομεν καὶ ἡμεῖς, μὴ προτιθέμενοι νὰ περιπλακῶμεν εἰς μίαν ἄκαρπον ἀντιρωμαιοκαθολικὴν πολεμικὴν.

Ἐν τούτοις ἐμμένομεν εἰς τὴν ἀπόψιν, ὅτι τὸ πολὺ ἐνδιαφέρον τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Θεοτόκον, — διατι ἄραγε, ἀφοῦ τὸ κέντρον τῆς σωτηρίας εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός;—, τὸ ὅποῖον οὐδαμοῦ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἢ καὶ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως ἀπαντᾶται²³, ὑποδηλοῖ μίαν ἀνθρωποκεντρικὴν τάσιν τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, τείνουσαν εἰς τὴν ἐξύψωσιν καὶ ἐν μέρει εἰς τὴν ἐξίσωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου καὶ τοῦ δεδημιουργημένου πρὸς τὴν θείαν πραγματικότητα. Ἡ διαπίστωσις αὕτη, ἐνισχυομένη καὶ ἄλλοθεν ποθεν, παρουσιάζεται ὡς γενικωτέρα τάσις τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας πρὸς ὑπερέξαρσιν τοῦ ὑλικοῦ καὶ αἰσθητοῦ κόσμου ἐναντι τοῦ πνευματικοῦ καὶ τοῦ θείου. Τοῦτο παρατηρεῖται ἰδίᾳ εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ἀγαλμάτων, εἰς τὴν ὑπερέξαρσιν τοῦ ἱερατείου καὶ κυρίως τοῦ Πάπα, ὅστις θεωρεῖται ὡς ὁ ἀντιπρόσωπος καὶ κατὰ ἓνα τρόπον ὁ ἀντικαταστάτης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ὡς ἐκ τούτου οἱ φόβοι καὶ ἡ πολεμικὴ τῆς ὀρθοδόξου, ἀλλὰ καὶ τῆς προτεσταντικῆς θεολογίας κατὰ τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Μαριολογίας δέον νὰ θεωρηθῶσιν ἐν πολλοῖς ὡς δεδικοιολογημένοι. Ἡ ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία προῦχώρησε ὑπὲρ τὸ δέον διὰ τῶν μαριολογικῶν τῆς δογμάτων. Ἐνῶ δὲ πιστεύει ὅτι δι' αὐτῶν ἐμῶν ἰδιαζόντως τὴν Θεοτόκον, κατ' οὐσίαν αὕτη ἀπεμάκρυνεν αὐτὴν ἐκ τῆς ζωῆς τῶν πιστῶν καὶ μετέθηκεν αὐτὴν ἐπικινδύνως εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ Θείου. Οὕτως, ἐνῶ εἰς τὸν Προτεσταντισμὸν κυριαρχεῖ ὁ Χριστοκεντρισμός, εἰς τὸν Ρωμαιοκαθολικισμὸν τὸ κέντρον τοῦ ἐνδιαφέροντος στρέφεται περὶ τὴν Ἀνθρωπολογίαν.

Ἐν τούτοις οὐδόλως συμμεριζόμεθα τὴν στάσιν τοῦ Προτεσταν-

22. Πρβλ. M. S c h m a u s, μν. ἔργ., σ. 428-429: «Es gehört zu den schlimmsten Missverständnissen, wenn der katholischen Marienverehrung vorgeworfen wird, sie bedeute Anbetung Marias... Dabei lässt sich zugeben, dass manche Formeln und Formen der Marienverehrung für den oberflächlichen und flüchtigen Blick den Anschein der Anbetung zu erwecken vermögen... Auch die Maria entgegengebraachte Verehrung gilt einem Geschöpf, wenngleich die nach Jesus Christus das höchste auf der Ebene der Heilsgeschichte ist».

23. Κατὰ τὸν Ἰω. Καρμίρη «ἀμφότερα τὰ λατινικὰ ταῦτα θεομητορικὰ δόγματα στεροῦνται τοῦ οὐσιωδέστερου χαρακτήρος τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων, τ.ἔ. τῆς σαφούς διδασκαλίας αὐτῶν ὑπὸ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως» (Τὸ νέον δόγμα τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, εἰς «Ἐκκλησίαν» 1951, σ. 23).

τῆς οὐσίας ἐναντι τῶν Ἁγίων καὶ ἰδίως ἐναντι τῆς Θεοτόκου. Ὁ Προτεσταντισμός, ἐξ ἀντιδράσεως κινούμενος πρὸς τὸν ὑπερτονίσαντα τὸ αἰσθητὸν στοιχεῖον Ρωμαιοκαθολικισμόν, ἀπέριψε καὶ ἀπεμάκρυνεν ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν του οὐ μόνον τὰ ἀγάλματα, ἀλλὰ καὶ τὰς εἰκόνας τῶν ἁγίων, τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οὕτως, ἐπανερχόμενος εἰς τὴν περὶ Θεοῦ καὶ εἰκόνων ἀντίληψιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τείνει εἰς ὑποτίμησιν τινα τοῦ γεγονότος τῆς σαρκώσεως τοῦ Λόγου, καταλήγων κατ' οὐσίαν εἰς μίαν πνευματοκρατικὴν καὶ ἰδεαλιστικὴν περὶ ἀποκαλύψεως ἔννοιαν. Ὁ φόβος τοῦ Προτεσταντισμοῦ περὶ ἀσκήσεως ἀνθρωπολατρίας διὰ τῆς τιμῆς τῶν ἁγίων εἶναι ὀδικοιολόγητος, ἀφοῦ δι' αὐτῶν κατ' οὐσίαν δοξάζεται καὶ λατρεύεται ὁ Θεός, ὁ τελειώσας καὶ δοξάσας αὐτοὺς διὰ τῆς χάριτος Αὐτοῦ²⁴. Τέλος διὰ τῆς ἀπορίψεως τῆς ἐπικλήσεως καὶ τῆς τιμῆς τῶν ἁγίων καταστρέφει ὁ Προτεσταντισμός τὴν ἔννοιαν τῆς διαρκοῦς καὶ ἀκαταλύτου σχέσεως καὶ κοινωνίας πάντων τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων, ἀνεξαρτήτως τόπου καὶ χρόνου καὶ καταστάσεως. Εἰδικώτερον ὡς πρὸς τὴν Θεοτόκον ἢ στάσις τῶν προτεσταντῶν θεολόγων ποικίλλει, ἀναλόγως τῶν προϋποθέσεων ἐκ τῶν ὁποίων ἀφορμᾶται ἕκαστος. Τινές, ὡς ὁ Karl Barth, προσδίδου μίαν ὅλως ἰδιαιτέραν θέσιν εἰς τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὸν ρόλον, τὸν ὁποῖον διεδραμάτισεν αὕτη εἰς τὸ γεγονός τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ-Λόγου. Ἐν τούτοις ὁ Προτεσταντισμός ἀπαγορεύει πᾶσαν τιμὴν πρὸς τὴν Θεοτόκον ὡς ὑποβιβάζουσαν τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Σωτῆρος²⁵.

24. Πρβλ. Ἐξόδ. 15, 11: «Τίς ὁμοίός σοι ἐν θεοῖς, Κύριε; τίς ὁμοίός σοι, δεδωξασμένος ἐν ἁγίοις, θαυμαστός ἐν δόξαις, ποιῶν τέρατα». Ψαλμ. 67, 36: «Θαυμαστός ὁ θεός ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ». Ψαλμ. 15, 3: «Τοῖς ἁγίοις τοῖς ἐν τῇ γῆ αὐτοῦ ἔθαυμάστωσεν ὁ Κύριος πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς». Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς στάσεως τοῦ Προτεσταντισμοῦ ἐναντι τῆς περὶ Ἁγίων διδασκαλίας του διαπιστοῦται καὶ ὑπὸ συγχρόνων μεγάλων προτεσταντῶν θεολόγων. Πρβλ. P. Tillich, Systematische Theologie, τ. 1, Stuttgart 1953, σ. 147: «Die protestantische Theologie muss das Problem der Heiligkeit neu durchdenken». Ὁ αὐτὸς θεολόγος ἐπιρρίπτει κατ' ἐπανάληψιν εἰς τὰ ἔργα του εἰς τὸν Προτεσταντισμὸν τὴν κατηγορίαν τῆς «Individualisierung», «Intellektualisierung» καὶ «Spiritualisierung».

25. Πρβλ. J. Weerd a, Mariologie, εἰς: Die Religion in Geschichte und Gegenwart (RGG), τ. 4, Tübingen 1960, σ. 769: «Die Reformation verwirft die kultische Verehrung Marias, weil dadurch die Bedeutsamkeit und der heilsgeschichtliche Rang des Erlösungswerks Christi in Frage gestellt werden». Ὁμοίως καὶ: W. J a n n a s c h, Marienverehrung, αὐτόθι, σ. 766: «Ehe nicht die sehr disparaten modernen Anregungen zur Marienverehrung... in ernsthafte innertheologische Diskussion verarbeitet sind, hat — gerade im Zeitalter des neuen katholischen Mariendogmas... —

Ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς παρθενίας τῆς Θεοτόκου ἢ ὀρθόδοξος θεολογία εἶναι ὁμόφωνος, διδάσκουσα ὅτι «ἡ Θεοτόκος εἶναι ἀειπάρθενος καὶ ἀείπαις, τ.ἔ. παρθένος πρό, ἐν καὶ μετὰ τόκον, ἀφθόρως καὶ ἀφράστως καὶ ἀνερμηνεύτως τὸν Χριστὸν γεννήσασα»²⁶. Τὴν θέσιν τῆς ταύτης ἢ ὀρθόδοξος θεολογία στηρίζει εἰς τὰς σαφεῖς μαρτυρίας τῆς Καινῆς Διαθήκης²⁷ καὶ εἰς τὰς πολυαρίθμους μαρτυρίας τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως. Συμμερίζεται δὲ αὐτὴν καὶ ἡ ρωμαιοκαθολικὴ θεολογία. «Ὅτι δὲ ἡ πίστις εἰς τὴν ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας γέννησιν τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι ἐπουσιώδης μαρτυρεῖ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς πρωτοχριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἢ ὅποια συμπεριέλαβεν αὐτὴν εἰς τὸ ἀποστολικὸν σύμβολον (γεννηθέντα ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου). Κατὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τὸ natus ex virgine ἀνήκει ἀναγκαστικῶς εἰς τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας, ὡς συμπεριλαμβανόμενον εἰς τὸ Σύμβολον Πίστεως, τοῦ ὁποίου οὐδεμία διδασκαλία καὶ ἔννοια δύναται νὰ ἀπορριφθῇ»²⁸. Ἡ πρότασις περὶ τοῦ ἀειπαρθένου τῆς Θεοτόκου εἶναι πρότασις πιστεως, μὴ δυναμένη νὰ κατανοηθῇ λογικῶς καὶ νὰ ἀποδειχθῇ. Λογικῶς καὶ ἀνθρωπίνως ἡ γέννησις ἐκ παρθένου εἶναι τι τὸ ὑπέρολογον καὶ τὸ ἀντικείμενον πρὸς τοὺς φυσικοὺς νόμους. Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος συνέβησαν παρθενοσυλλήψεις, οὐδέποτε ὅμως καὶ παρθενογεννήσεις. Αἱ παρθενογεννήσεις ἀνάγονται εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ μύθου.

Εἰδικῶς εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Θεοτόκου ἢ ὑπ' αὐτῆς γέννησις τοῦ τοκού τῆς, παρθένου οὐσης, δὲν εἶναι τὸ θαῦμα, ἀλλ' ἐν ἀπλοῦν θαῦμα, ὅπερ ὑποδηλοῖ καὶ ὑπεμφαίνει τὸ θαῦμα τῶν θαυμάτων, ἤτοι τὴν γέν-

keine evangelische Gruppe und kein einzelner ev. Pfarrer das Recht, ev. Marienverehrung heute praktisch voranzutreiben».

26. Ἰω. Καρμίρη, Σύνοψις τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1957, σ. 50. Πρβλ. καὶ Ἰω. Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως, Βιβλ. IV, κεφ. ΙΔ'. PG, τ. 94, σ. 1160AB: «Ὡσπερ δὲ συλληφθεὶς παρθένον τὴν συλλαβοῦσαν ἐτήρησεν, οὕτω καὶ τεχθεὶς, τὴν αὐτῆς παρθενοῦ ἐφύλαξεν ἄτρωτον, μόνος διεληθὼν δι' αὐτῆς, καὶ κεκλεισμένην τηρήσας αὐτήν». Καὶ κατωτέρω: «Μένει τοίνυν καὶ μετὰ τόκον παρθένος ἢ ἀειπάρθενος, οὐδὰμῶς ἀνδρὶ μέχρι θανάτου προσομιλήσασα».

27. Πρβλ. Ματθ. 1, 18-25 καὶ Λουκ. 1, 26-38.

28. Ἀντιθέτως κατὰ τὴν ἄποψιν προτεσταντῶν θεολόγων ἢ ἀποδοχὴ τοῦ δόγματος τῆς ἀειπαρθενίας τῆς Θεοτόκου δὲν εἶναι ἀναγκαία διὰ τὴν πίστιν. Πρβλ. P. Althaus, Jungfrauengeburt, εἰς: RGG, τ. 3, Tübingen 1959, σ. 1069: «Das natus ex virgine... lässt sich dogmatisch nicht als ein notwendiges und unveräusserliches Stück des Bekenntnisses zu Jesus Christus erweisen, weder als unerlössliche Voraussetzung der Sündlosigkeit Jesu noch als Bedingung seiner Gottessohnschaft».

νησιν καὶ ἐνανθρώπησιν τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Τὸ θαῦμα τῆς ἐκ παρθένου γεννήσεως τοῦ Θεοῦ-Λόγου εἶναι ἐν μικρὸν καὶ ἐλάχιστον θαῦμα ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ γεννηθέντος, πρὸς τὸν Θεὸν-Λόγον. Ἐάν πιστεύη τις, ὅτι ὁ γεννηθεὶς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διατὶ ἄραγε νὰ δυσκολεύηται νὰ πιστεύσῃ, ὅτι οὗτος ἐγεννήθη κατὰ θαυμαστὸν τρόπον, ἥτοι ἐκ παρθένου γυναικός; Εἶναι αὐτονόητον ὅτι ἡ πίστις εἰς τὸ ἀειπαρθένον τῆς Θεοτόκου εἶναι ἀρρήκτως συνυφασμένη πρὸς τὴν πίστιν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἀναλόγως τῆς πίστεως εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν τοποθετεῖται τις καὶ εἰς τὸ θέμα τῆς ἐκ παρθένου γεννήσεως αὐτοῦ. Ἐάν τις πιστεύῃ ὅτι ὁ γεννηθεὶς εἶναι κοινὸς ἀνθρώπος, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν αὐτοῦ; Ἀντιθέτως, ἐάν τις πιστεύῃ εἰς τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ σκανδαλίζηται ἐκ τῆς ἐκ παρθένου γεννήσεως αὐτοῦ, ἀφοῦ, ὡς ἐλέχθη, τὸ θαῦμα τοῦτο ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Θεοῦ-Λόγου εἶναι μηδαμινὸν καὶ ἐλάχιστον; Εἶναι, λοιπόν, φανερόν ὅτι ἡ ἄρνησις καὶ ἡ ἀπόρριψις τοῦ ἀειπαρθένου τῆς Θεοτόκου ἔχει βαθύτερα αἷτια καὶ δὲν εἶναι ἀπόρριψις ἐνὸς μεμονωμένου γεγονότος τῆς ἀποκαλύψεως.

Ἡ ἐκ παρθένου γέννησις τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ δὲν ἀποτελεῖ περιφρόνησιν τοῦ γάμου· ἄλλως δὲν θὰ ἐγεννᾶτο οὗτος ὄντως καὶ πραγματικῶς («ἐκ γυναικός»). Οὔτε ἔχει ἀντιστοιχίαν τινὰ πρὸς τοὺς ἱεροὺς γάμους τῶν εἰδωλολατρικῶν θρησκειῶν, κατὰ τοὺς ὁποίους τὸ θεῖον ἔρχεται εἰς γαμιαίαν σχέσιν πρὸς θνητὰς γυναῖκας. Ἐδῶ ἔχομεν ἀπλῶς ἐπενέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὴν παρθένον Μαρίαν (ἐπισιχάσει σοι) καὶ οὐχὶ σύζευξιν ἀμφοτέρων. Ἀπλῶς μόνον μαρτυρεῖ αὕτη τὸ βαθύτερον μυστήριον καὶ τὸ θαῦμα τῆς θείας ἀποκαλύψεως, τουτέστιν ὅτι ἡ γέννησις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δὲν ἦτο μία συνήθης γέννησις ἐνὸς κοινοῦ ἀνθρώπου. Ἐν ὅσῳ, λοιπόν, πιστεύομεν εἰς τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ, Ὅστις «σὰρξ ἐγένετο» (Ἰω. 1, 14), οὐδεὶς λόγος συντρέχει νὰ ἀρνηθῶμεν τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν αὐτοῦ. Τὸ πραγματικὸν θαῦμα δέ, συντελούμενον διὰ τῆς εισόδου τοῦ αἰωνίου εἰς τὸν χρόνον καὶ τοῦ ὑπερκοσμίου εἰς τὸν κόσμον, συνεπάγεται καὶ ἀναστολὴν ἢ κατάργησιν τῶν φυσικῶν νόμων.

Ἡ προτεσταντικὴ θεολογία, ὡς συμβαίνει καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα δόγματα, ἠκολούθησεν ἐν πολλοῖς διάφορον δρόμον τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας καὶ εἰς τὸ προκείμενον δόγμα. Καὶ εὔρε μὲν τὸ δόγμα τῆς ἐκ παρθένου γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ Προτεσταντισμῷ πολλοὺς καὶ θερμοὺς ὑποστηρικτάς, κυρίως ὁμοῦς συνήνησε πολλοὺς πολεμίους καὶ ἀρνητάς. Ἐκθεσις ὀλοκλήρου τοῦ θέματος περὶ τῆς παρθενίας τῆς Θεοτόκου εἰς τὸν προτεσταντικὸν θεολογικὸν κόσμον ἐνταῦθα θὰ ἦτο μακρὸν καὶ ἐπίπονον ἔργον. Διὰ τοῦτο περιοριζόμεθα εἰς τὴν καταχώρισιν τῶν ἀπόψεων τῶν κυριωτέρων συγχρόνων ἐκπροσώπων αὐτοῦ πρὸς συνειδητοποίησιν τῶν ὑπ' αὐτῶν προσαγομένων ὑπὲρ καὶ κατὰ τοῦ θέματος ἐπιχειρημάτων.

Ὡς ὁ κυριώτερος πρόμαχος τῆς ἐκ παρθένου Μαρίας γεννήσεως τοῦ

Χριστοῦ εἰς τὸν 20ὸν αἰῶνα δέον νὰ θεωρηθῇ μᾶλλον ὁ K a r l B a r t h. Κατ' αὐτὸν τὸ θαῦμα τῆς ἐκ τῆς παρθένου γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ τὴν μαρτυρίαν τῆς ἀμέσου παρουσίας καὶ ἐπενεργείας τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀποδοχὴ του εἶναι ὑποχρεωτικὴ²⁹. Κατὰ τῆς θέσεως ταύτης τοῦ K. B a r t h στρέφεται ὁ E m i l B r u n n e r, ὅστις κατηγορεῖ αὐτὸν δι' ἀντικειμενισμόν (Objektivismus) καὶ ἐπιροίπτει εἰς αὐτὸν τὴν μομφὴν τοῦ «νεορθοδόξου» καὶ τοῦ «σχολαστικοῦ». Κατὰ τὸν E. Brunner δηλαδὴ ὁ K. Barth διὰ τῆς παραδοχῆς τοῦ natus ex virgine ἐξαντικειμενικοποιεῖ τὸ γεγονός τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας, ἡ ὁποία σ υ ν α ν τ ᾶ π ρ ο σ ω π ι κ ῶ ς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὑποτάσσει αὐτὴν εἰς αὐθεντίας³⁰. Ἡ κυριώτερα ὅμως ἀδυναμία τῆς θέσεως τοῦ K. Barth συνίσταται εἰς τὸ γεγονός ὅτι οὗτος χρησιμοποιεῖ τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν τοῦ Χριστοῦ διὰ νὰ στηρίξῃ ἰδίαν π ρ ο τ ε σ τ α ν τ ι κ ῆ ν διδασκαλίαν, ἀποκλείουσιν παντελῶς τὴν συμμετοχὴν τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος εἰς τὸ ἐν Χριστῷ ἔργον τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου³¹, τοῦθ' ὅπερ ἀντίκειται πρὸς τὴν ὀρθόδοξον σωτηριολογίαν³².

Κατὰ τὸν ἴδιον E m i l B r u n n e r τὸ natus ex virgine ὑπεμφαίνει ἀποστροφὴν τινα ἐκ τῆς γαμιαίας σχέσεως μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς καὶ ὀδηγεῖ εἰς μίαν πνευματοκρατικὴν ἀντίληψιν (Spiritualismus)

29. K. B a r t h, Kirchliche Dogmatik, I 2, 1960⁵, σ. 214 ἐξ. ἰδία σ. 215: «G o t t hat gehandelt. Das ist das Geheimnis der Gnade selbst. Das ist auch der Grund und Gehalt des Wunders, dessen Form und Gestalt in dem natus ex virgine besteht».

30. Πρβλ. E. B r u n n e r, Wahrheit als Begegnung, Zürich 1963², σ. 46 ἐξ.

31. Πρβλ. K. B a r t h, μν. ἔργ., σ. 214: «Das natus ex virgine beschreibt die negative Seite des Wunders der Weihnacht: die Geburt des Herrn war eine Geburt ohne vorangegangenen Geschlechtsvorgang, ohne erzeugenden Mann. So und darin ist sie Zeichen des Unbegreiflichen: der Fleischwerdung des Wortes, des Heiligen, des Herrn aller Dinge. Eine selbständige dogmatische Bedeutung kann dabei... weder (im Zeichen) der Person oder dem Geschlecht der Maria, noch (in der Sache) der menschlichen Natur zukommen. Als Werkgenosse Gottes bleibt tatsächlich niemand übrig». Ὁμοίως καὶ σ. 209: «... der Mensch ist wohl auch im Spiel in Gestalt der Maria, aber eben nur so: nur in Gestalt der virgo Maria, das heisst aber: nur in Gestalt des nicht wollenden, nicht vollbringenden, nicht schöpferischen, nicht souveränen Menschen, nur in Gestalt des Menschen, der bloss empfangen, der bloss bereit sein, der bloss etwas an und mit sich geschehen lassen kann». (Ἡ τελευταία ὑπογράμμισις ἐγένετο ὑπ' ἐμοῦ).

32. Πρβλ. σχετικὴν κριτικὴν τῆς χριστολογίας τοῦ K. B a r t h εἰς: Μ. Φ α ρ ᾶ ν τ ο υ, μν. ἔργ., σ. 10 ἐξ., ἰδία σ. 15.

περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ-Λόγου, διὸ καὶ δέον τοῦτο νὰ ἀπορριφθῆ³³. Ἐτεροὶ προτεστάνται θεολόγοι ἀναζητοῦν ἄλλους λόγους ἀπορρίψεως τῆς παρθενίας τῆς Θεοτόκου. Κατὰ τὸν Paul Althaus οἱ εὐαγγελισταὶ Ματθαῖος καὶ Λουκᾶς, οἵτινες ὁμιλοῦν περὶ τοῦ natus ex virgine, ἐκπροσωποῦν ἐν ὀρισμένον εἶδος χριστολογίας, ὅτι δηλαδὴ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν προϋπῆρχεν αἰδίως ὡς Λόγος, ἀλλὰ ἡ ἐναρξίς του ἄρχεται ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς συλλήψεως του ἐκ Πνεύματος Ἁγίου. Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἡ ἐκ παρθένου γέννησις τοῦ Ἰησοῦ ἐξυπηρετεῖ αὐτοὺς εἰς τὴν χριστολογικὴν των ταύτην ἀντίληψιν, ὡς κατοχυροῦσα τὴν θεία τῆς τοῦ Ἰησοῦ, συλληφθέντος ἐκ Πνεύματος Ἁγίου, ἀναφέρουν αὐτήν. Ἐνῶ ἀντιθέτως οἱ ἀπόστολοι Ἰωάννης καὶ Παῦλος, πρεσβεύοντες τὴν ἀίδιον προὔπαρξιν τοῦ Χριστοῦ, οὐδόλως ἀναφέρουν τὴν ἐκ παρθένου γέννησιν αὐτοῦ³⁴. Κατὰ τὸν E. Brunner μάλιστα ὁ πρόλογος τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου πιθανώτατα ἐγράφη συνειδητῶς ἐξ ἀντιθέσεως πρὸς τὸ natus ex virgine³⁵.

Κατὰ τὸν W. Pannenberg ἡ περὶ παρθενίας τῆς Θεοτόκου διδασκαλία ἀποτελεῖ μῦθον (Legende) καὶ θέλει νὰ καταδείξῃ ὅτι «ὁ Ἰησοῦς ἦτο ἐξ ὑπ' ἀρχῆς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»³⁶. Τὸ αὐτὸ δέχονται καὶ οἱ R. Bultmann καὶ H. Braun, οἱ ὅποιοι θεωροῦν τὴν διήγησιν ὡς προῖον ἐλληνιστικῶν καὶ ἀνατολικῶν ἐπιδράσεων ἐν συνδυασμῶ πρὸς παρανόησιν τοῦ Ἡσ. 7, 14: «ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει...», ἔνθα τὸ ἐβραϊκὸν «almâ», μεταφρασθὲν ἐσφαλμένως ὑπὸ τῶν Ο' ὡς παρθένος ἀντὶ νέα γυνή, ἐξελήφθη ὑπὸ τῶν εὐαγγελιστῶν Ματθαίου καὶ Λουκᾶ ὡς προφητεία ἀναφερομένη εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ R. Bultmann³⁷.

Ἄλλ', ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ O. Weber³⁸, ἡ διδασκαλία, καθ' ἣν ὁ Ἰησοῦς εἶχε μόνον μητέρα, εἶναι διάχυτος εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην. Πλὴν τριῶν χωρίων, ἀναφερομένων εἰς τὴν «προϊστορίαν» τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὁμιλούντων περὶ τοῦ Ἰωσήφ ὡς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ (Λουκ. 4, 23· Ἰω. 1, 45· 6, 42), παντοῦ, ὅπου γίνεται λόγος εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ Ἰησοῦ, μνημονεύεται ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἀκόμη καὶ εἰς τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην καὶ εἰς τὸν ἀπόστολον Παῦλον. Ἡ ἐκ παρθένου γέννησις μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς

33. Πρβλ. E. Brunner, Dogmatik, τ. 2, 1960, σ. 114, 349 καὶ 374 ἐξ.

34. Πρβλ. P. Althaus, Die christliche Wahrheit, 1962⁹, σ. 441 ἐξ.

35. Πρβλ. E. Brunner, μν. ἔργ., σ. 375.

36. Πρβλ. W. Pannenberg, Grundzüge der Christologie, 1964, σ. 145 ἐξ.

37. Πρβλ. R. Bultmann, Weissagung und Erfüllung, εἰς: Glauben und Verstehen, τ. 2, 1952, σ. 165· Die Erforschung der synoptischen Evangelien, αὐτόθι, τ. IV, 1965, σ. 35· H. Braun, Jesus, 1969, σ. 39 ἐξ.

38. Πρβλ. O. Weber, Grundlagen der Dogmatik, τ. 2, 1962, σ. 120.

εἶναι ἐξ ἀρχῆς φυσικῶς καὶ οὐσιωδῶς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ οὐχὶ χαρισματικῶς διὰ μεταγενεστέρως ἐπιχύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς αὐτόν. Ὡς πρὸς τὴν Θεοτόκον δὲ ἡ παρθενία αὐτῆς δηλοῖ τὴν τελείαν ἀγνότητα αὐτῆς, οὐ μόνον τὴν σωματικὴν, διὰ τῆς πλήρους ὑπακοῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ³⁹.

Ἐν συμπεράσματι: ἡ σημασία τῆς Θεοτόκου ἀπὸ δογματικῆς ἀπόψεως εἶναι μεγίστη, θεωρουμένης ὅμως πάντοτε ἐν σχέσει καὶ ἀναφορᾷ πρὸς τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

39. Πρβλ. Ἰω. Χρυσόστομου, Περὶ μετανοίας καὶ εὐχῆς, γ'. PG, τ. 49, σ. 303: «Ὁ γὰρ λέγων, παρθένος εἰμι τῷ σώματι, τῇ δὲ ψυχῇ φθονεῖ τῷ ἀδελφῷ, οὗτος οὐκ ἔστι παρθένος· τὴν γὰρ παρθενίαν αὐτοῦ διέφθειρεν ἢ τοῦ φθόνου μίξις».